

Dr. Mezey Barna*

Új magyar felsőoktatás (adalékok a nemzeti felsőoktatási törvény történetéhez)

A második Orbán kormány hivatalba lépését követően talán a felsőoktatás vonatkozásában kezdődött meg leghamarabb és legintenzívebben a kodifikációs munka. Hoffmann államtitkár kihasználva a nyári képzési szünetet, egyetemi szakemberek bevonásával törvényelőkészítő bizottságot állított fel, melynek tagjai lelkesedéssel fogtak munkához. A korábbi felsőoktatási törvény végrehajtásának anomáliái, a felsőoktatás szerkezeti feszültségei, a szabályozás hiányai illetve ellentmondásai megelőlegezték a pozitív fogadtatást. A felsőoktatás szereplői (persze ki – ki a maga elvárásainak megfelelően, de) valamennyien támogatták a reform gondolatát, s mindenki készült a társadalmi vitára.

Előzmények

Úgy vélem, kétely és gondolkodás nélkül állítható, hogy az 1989. évi politikai rendszerváltás Magyarországon sokkolta a jogi felsőoktatást. A megnyíló határokon át az országra zúduló információtömeg az elsők között a főiskolai és egyetemi szférát érte el. A felsőoktatásnak egyik pillanatról a másikra kellett szembenéznie azzal a *versenyhelyzettel*, melybe a változások különösebb felkészülés nélkül taszították bele. A hirtelen felemelkedő vasfüggöny mögött kuriózumot sejtő nyugati tudományos és egyetemi világ professzorai elárasztották az országot, azonnali versengést teremtve a nemzetközi minőség prezentálásával. Egyetemeink vezető oktatóinak csekély külhoni rutinnal kellett versenybe szállniuk, s bizonyítani a magyar képzések és kutatások világszínvonalát.

---

* *Dr. Mezey Barna, tanszékvezető egyetemi tanár, Eötvös Loránd Tudományegyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, Magyar Állam- és Jegtörténeti Tanszék, az ELTE rektora, Budapest*

A szovjet típusú berendezkedés előbb deklaratív, majd tényleges felszámolása együtt járt az új szerkezetű társadalom gazdasági életének, rétegstruktúrájának, jogi szabályozásának *jelentős átalakulásával*, mely az országgyűlést és a kormányzatot évtizedek óta ismeretlen területre vezette. Az országgyűlés és a minisztériumok törvény-és jogszabálydömpinggel igyekeztek újtát állni a hirtelen szabályozatlanul maradt területeknek, illetve kielégíteni a forradalmi gyorsasággal burjánzó új jelenségek szinte követhetetlen tömegét. A piacgazdaság, a demokratikus átalakulás, a jogállamiság főként a szovjet érában kevésbé favorizált társadalomtudományoknak jelentett kihívást. A társadalmi folyamatok *azonnali elméleti megalapozása*, azok kezelésére *alkalmas szakemberek rendelkezésre bocsátása*, a seregszám jelentkező problémákra adandó *gyakorlati javaslatok és megoldások biztosítása* magától értetődő elvárásként fogalmazódott meg a felsőoktatással szemben. Nem is szólva arról, hogy az új kihívásokra válaszolni képes, kreatív *elit rapid kiképzése és gyakorlati oktatása* szinte teljesíthetetlen feladat elé állították a felsőoktatási intézmények oktatóit. A felsőoktatástól szinte azon nyomban elvárták, *hogy a legfrissebb tudományos eredményeket és ismeretanyagot oktassa*, s a zűrzavaros helyzetben helyt állni tudó hallgatókat képezzen és bocsásson ki.

A kelet-közép európai társadalmak előtt megnyíló Nyugat viharos gyorsasággal terjedő *információgazdagsága*, az addig jórészt ismeretlen, de mindinkább alapkövetelménnyé formálódó garanciák, eljárások és modellek iránti érdeklődés egyre nőtt az országban, a korábbi struktúra miatt hiányzó *elméleti szakemberek szinte azonnali kibocsátását* követelte a politikai szféra és valamennyi szakma. Sorra fogalmazódtak meg az új, a környezetvédelem, informatika, modern gazdaságtudomány, a média és kommunikáció, a marketing és reklám, a korszerű jog oktatásával kapcsolatos követelmények, nem is beszélve a már az oktatási struktúrában lévő stúdiumok tartalmi átalakulásával és átalakításával kapcsolatos követelésekről. Nem csak azt követelte a piac, hogy például a képzés keretében ismertekhez jutó diplomás kezdő fiatalok kezelni tudják a rendszereket, de egyenesen készségeket, szakértői tudást és elméleti elmélyültséget vártak el tőlük. Illetve várták el ezen ismertek és készségek oktatását az egyetemektől.

Kitűnő példája volt ennek a jogtudomány és a jogászképzés átalakulása. Az európai csatlakozás sikertörténete egyet jelentett a jog-

rendszer számára az európai közös jog gyors adaptálásával, a jogászság számára pedig a löversenyhez hasonlítható *jogharmonizációs tempó átvételére*. Vagyis szinte nyomban „elő kellett állítani” az eurojogászt, az európai alkotmányos konstrukció, a magánjogi szabályozás, a strassbourgi esetjog szakértőit. A várakozás természetesen ismételt az egyetemek felé fordult. Még a deregulációs folyamatokat le sem zárták, az egyetemi képzés elé állított követelmény már a friss (szinte naponta változó és gyorsan elavuló) *joganyag szintetizált és tananyagszintű prezentálása volt*. Tankönyveket és jegyzeteket kértek számon az oktatókon, az írott materiában érvényesített átalakítást, leszámolást a korábbi „szovjet” tananyaggal. Természetesen várta el ezt a jogász szakma, a politika, az állami főhatóság és a korszerű tudást igénylő hallgató.

A magyar felsőoktatást akkor terhelte meg ez a gyökeres váltás, amikor az *informatikai forradalom* elérte a tudományos életet, s alapvetően alakította át a korábbi kutatási és képzési szokásokat. A nyugati fejlemények adaptálásának, az alapvető infrastruktúra kiépítésének körülményei jelentős versenyhátrányt jeleztek a magyar felsőoktatás vonatkozásában. Ekkortájt történt, hogy kiteljesedett a felsőoktatás-politika tenni vágyása, mely létrehozta a felsőoktatási törvényeket, az ezredfordulóra pedig a rendszert legmélyebb rétegekig felbolygató *integrációs folyamatot*. Az elérni kívánt célt (ti. a felsőoktatási intézmények számának csökkentését) magyarosan sikerült teljesíteni: az főiskolák és egyetemek száma megnőtt, s az új évezred első évtizedében már meghaladta a hetvenet. A kormányokon átívelő liberális oktatáspolitikáé ugyanis nem akarta vagy nem tudta útját állni az *intézményalapítási hévnek*. Utóbb ez a jelenség kiteljesedett a *szakalapítások és szakindítások* elharapózásával, mely szerves összefüggésben állott a finanszírozási elgondolások megváltoztatásával.

A rendszerváltást követő felsőoktatási kormányzatok nagyjából egyet értek abban, hogy a Magyarországon korábban funkcionáló korlátozások nyomán a diplomások számát illetően kialakult lemaradást az európai és az OECD átlaghoz képest minden lehetséges eszközzel korrigálni kell. Az „EU 2020 stratégiá”-ja azt tűzte ki célul, hogy az unió államaiban a 30-34 év közötti diplomások száma 41% legyen. Ez a rendszerváltás után Magyarországon 20% körül mozgott. A helyzet megváltoztatásának magától értetődő eleme volt az egyetemi férőhelyek kibővítése, az egyetemek kapuinak kitérítése. A rendszerváltás előtt erősen visz-

szafogott kínálattal szemben megfogalmazódó kereslet hirtelen áradatként zúdult a felsőoktatásra. Míg 1990-ben 108 ezren tanultak a magyar felsőoktatásban, az ezredfordulóra ez a szám elérte a 380 ezret. A *diplomások számának radikális növelése* mindmáig határozott törekvése az Európai Uniónak. 2010-ig a magyar felsőoktatás-politika is ezen a nézeten volt, filozófiája a rendszerváltás óta a tömeges képzés. Az oktatási tárca pártpolitikától és kormányoktól függetlenül mindvégig és határozottan az egyetemre *felvehetőek számának növelése* mellett állt ki. Ez a koncepció jelentős motivációs és műveltségi problémákat alapozott meg.

A hallgatóság létszámának hirtelen felduzzasztása értelemszerűen járt együtt bizonyos *minőségi hanyatlással*. A felsőoktatás két évtizeddel a rendszerváltás után a korábbi minőségi hallgatóanyag helyett egy többségében általánosan alacsonyabb nivójú diákréteggel kénytelen dolgozni. Nem értékelve a közoktatás átalakulásából eredő kvalitatív kondíciók változását, önmagában a merítés mélységének változása is negatív következményekkel járt. Az a tény, hogy a „mélymerítéssel” a hallgatóságban ugyan jelen volt a korábbi kiválasztási rendszer szerinti krém, de a többség miatt az oktatók alacsonyabb színvonalú képzésre kényszerültek, új feladatokat szabott a felsőoktatásnak.

Miután a felsőoktatás szerelemként működik, az új középfokú oktatási koncepciók lényegében érintették a képzési szerkezetet is. Egy véleményem szerint hibás (a populista „diákkímélő” jelszóval jellemezhető) koncepció nyomán kiiktatott felvételi vizsga okán az intézmények kénytelenek voltak számolni azzal, hogy más szempontok szerint, más válogatási elvek jegyében egyszerűen beutalják hozzájuk a jelölteket, akik alkalomadtán még életükben nem voltak klasszikus vizsgaszituációban, nem próbálták a stresszhelyzetben szereplés lehetőségét. *Az eltörölt felvételi vizsga helyébe lépő általános érettségi nem vált selektáló kapuvá.* Megvalósított formájában alkalmatlan is volt erre, de a tömeges és élethossziglani képzés még minimális hatását is eliminálta. Lényegében mindenki bekerült a felsőoktatásba, aki elszánta magát vagy akit szülei a rendszerbe küldtek. Ez a tendencia önmagában is elvezetett volna a minőségromláshoz, de a középfokú oktatásban meghonosított különböző reformok, a szabadon értelmezett képzési célok, a bizonytalan tartalmak, miközben a tanulás és a tanítás valódi szabadságát hozták el, általában az általános tudásszint hanyatlását idézték elő. A rendszerváltást követő évtized egyetemi oktatója, (miközben a kreativitás fejleszt-

tését támogató oktatási módszerek a maguk területén látványos fejlődést idéztek elő), látványosan és évről évre csökkenő átlagos középiskolás tudásszínvonalal találkozott. Ezek a folyamatok a felsőoktatásra hártottak olyan feladatokat is, melyeket korábban a középiskolák teljesítettek, köztük az utólagos szelektálás funkcióját is. Kivéve azonban kezéből ennek előzetes lehetőségét, a felvételi vizsgát. A rostálás tehát az egyetemi évekre maradt, ennek viszont ellene hatott az alább érintendő finanszírozási mechanizmus, mely a bent tartott hallgatók után biztosította a költségvetési támogatást. Egyszerűen fogalmazva az önmagukban jó szándékú, de rendszerszerűen átgondolatlan reformok végső eredménye nehézségek hosszú sora előtt nyitott kaput.

S a képzésben tudomásul kellett venniük az oktatóknak, hogy nélkülözniük kell a sikeres felvételi vizsgát követő euforikus hangulat ösztönző erejét is, ami jelentősen *csökkentette a hallgatók* többségének elkötelezettségét, érdeklődését, s különösképpen képzési *együttműködési hajlandóságát* is. Ezek az újdonságok az egyetemek és főiskolák egyik legjelentősebb feladataként meghatározott tehetségmentés gyökeres megváltozását kényszerítették ki. Az intézményeket a forradalmi változások keretében az elitkiválasztás jogegyenlőséget nem sértő új módozatainak kikísérletezésére szorították. Aligha kell hangsúlyozni, hogy az extra terhelés mellett milyen különleges erőfeszítéseket igényelt ez a feladat.

A tömeges képzés kísérőjelensége lett a hallgatói *normatíva szerinti finanszírozás*, mellyel a felsőoktatási tárca ösztönözni kívánta az egyetemeket és főiskolákat a minél nagyobb létszámok befogadására. Ezzel az intézményeket egyfelől hallgatókért folyó versenybe kényszerítette, mely a „felvételi rendszer” minőségi követelményeinek (lényegében a ponthatároknak) leszállítását eredményezte. Másfelől a finanszírozás hibásan kialakított konstrukciója miatt (mely akadályt vetetett a szelekciónak) érdekelte a felsőoktatás szereplőit a gyenge hallgatói rétegek megtartásában, így növelve az állami támogatás mértékét. Mindezzel egy időben a felsőoktatás állami támogatására rendelkezésre álló összegek nem növekedtek jelentős mértékben, vagyis a mind több hallgató beiskolázásával a kormányok lényegében a rendelkezésre álló torta újraszetelezését hártotta át a szereplőkre. Így a növekvő feladat mellett fajlagosan csökkenő finanszírozás jellemezte a felsőoktatást.

Megjegyzendő, hogy ezzel párhuzamosan sem az infrastruktúra jelentősebb fejlesztésére, sem pedig az oktatói kar arányos növelésére nem fordítottak figyelmet. Az itt elmaradó fejlesztések alakítottak két hírhedt jelenséget, melyet a közvélekedés és a politikai élet szereplői azóta is kedvenc szlogenjüként használnak, mint a felsőoktatás rákfenéit: a *túltömítettség* tényét és az ún. *intercity professzori* intézményt. Az egyetemek az átmeneti ideig divatossá vált és a kormányok által támogatott PPP beruházásokat leszámítva alig jutottak beruházási támogatáshoz, így többnyire a korábbi feltételek közé kellett, hogy befogadják a megnövekedett hallgatói létszámot. Aligha véletlen, hogy kevés idő elteltével a felsőoktatási kormányzat kapacitásmérést vezetett be az intézményeknél, melyek meghatározták (többnyire korlátozták) a beutalandó hallgatói létszámot. Erős kételyek fogalmazhatók meg arra vonatkozóan, hogy ennek az intézkedéscsomagnak minőségi alapvetései lettek volna, inkább gyanítható mögötte a finanszírozási problémák transzferálása, a helyelosztás burkolt szabályozása. A folyamatosan vonaton ülő és intézmények között ingázó professzorkör gúnyos, lenéző és elítélő megnevezésévé vált közlekedési viszonylat, az intercity ugyanakkor a minőségbiztosítási szervek és a kormányok felelőtlenségének bizonyítékai. A nyaklól nélkül alapított új intézmények, de főként az elburjánzó szakok tömegéhez (melynek senki nem vetett gátat) a tárca nem rendelt megfelelő mennyiségű és minőségű oktatói kart. Ezzel szemben azt a kérdést, hogy hogyan oldják meg az oktatói hiány problémáját, elegánsan a vonatkozó intézményekre bízta. Miközben egyetlen egyetemnek, főiskolának sem volt döntési lehetősége, hiszen a szaporodó szakok biztosították a hallgatókat, s ezek után érkezett az állami támogatás is. Az agyonterhelt és folyamatos egzisztenciális problémákkal küzdő, a szovjet éra hagyományaként jelentősen alulfizetett oktatói gárdától volt legkevésbé elvárható, hogy a családfenntartáshoz szükséges bevételi lehetőségről lemondjon. Jellemző, hogy a kormányzati tényezők mindmáig nem jövedelemrendezéssel, hanem adminisztratív eszközökkel tudták gátolni a több állás vállalásának lehetőségét.

A fentebb említetteknek sajátos következménye lett *a szakok „elburjánzása”*. Az oktatási tárca elvárta, finanszírozási modellel kikényszerítette, hogy a felsőoktatás nagyságrendekkel több hallgatót szívjon föl. Ennek eredményévé vált, hogy az intézmények lázasan keresték a hallgatókat vonzó, divatos, olykor egzotikus képzés lehetőségeit, mely

folyamat a legkevésbé sem volt tekintettel arra, hogy országosan hogyan alakul a kereslet és kínálat aránya. A sokat emlegetett jogászképzés (a maga nyolc képző intézetével) komolytalanul jelentéktelen a háromtucat helyen szervezett közgazdász- vagy bölcsészképzéshez képest. A szabadjára engedett és oficiálisan korlátozatlan szervező fantázia létrehozott egy szétaprózódott, nehezen koordinálható képzési szerkezetet, mely komolyan felvetette a kevésbé hatékony működés problémáját. A felsőoktatási intézmények száma és a széttagolt képzési struktúra rövid úton összefonódott és komoly dilemmát okozott a minisztériumnak, miután a kiterjedő vagy inkább megerősödő intézményhálózat az konfúz képzési képletekre támaszkodva volt képes fennmaradni és működni. Az hamar kiderült, hogy egyikhez a másik nélkül hozzányúlni semmiképpen sem lehetséges. Ismételten nyomatékosítanunk kell azonban, hogy ebbe a helyzetbe a felsőoktatás intézményeit a változó politikai akaratok kényszerítették bele, s az eredményként jelentkező nehézségek semmiképpen sem róhatók számlájukra.

A tömeges képzés jellegzetes velejárója lett a *társadalomtudományi oktatás* robbanásszerű kiszélesedése és arányváltása. A kormányok felsőoktatási szakemberei látványos eredményeket akartak elérni a felvett hallgatók számát illetően. Azt hamar be kellett látniuk, hogy a nagy tervet kapacitásfejlesztés nélkül a laboratórium- és gyakorlatigényes orvosi, műszaki és természettudományi szakokon vajmi kevés eséllyel tudják megvalósítani, így figyelmük a meglehetősen olcsó és infrastruktúraigénytelen társadalomtudományi képzések felé fordult. Nem is kellett nagyon ösztökélni a hallgatóságot, hiszen a rendszerváltás előtt óvatosan adagolt társadalomtudományokra éhes társadalom szinte rávetette magát a lehetőségekre. Soha nem látott és alig hallott új szakok tanulásának lehetősége bukkant fel. A rendszerváltásban nagy szerepet játszó jogászok, közgazdászok és bölcsészek népszerűsége jelentősen erősítette ezeknek a szakoknak a reputációját. Megjegyzendő, évtized hosszan maga a munkaerőpiac is nagy étvággal fogyasztotta az új szakembereket. Az újonnan kifejlődő magyar piacgazdaság, a társadalom új jelenségei, mint a marketing, média vagy a kommunikáció jelentős létszámban fogadta be végzetetteket. Ez az összetett folyamat konzerválni látszott a társadalomtudományi képzés pozícióit és kevésbé állította fókuszba a műszaki-és természettudományokat, talán az informatikát leszámítva.

Az ezredforduló divatos nemzetközi felsőoktatási szlogenje lett a köztudatba (és a felsőoktatásba) gyorsan bekerülő *élethossziglani tanulás* koncepciója is, mely átértékelte az egyetem helyét a képzés szerkezetében. Az új felfogás ugyan az első alapidiploma számára kitüntetett helyet biztosított a képzésben, ám deklaráltan degradálta a diploma értékét. Oktatókutatók serege, de több miniszter is hangsúlyozta, hogy az alapidiploma a változásokkal lényegében a korábbi érettségi helyébe lépett, s erre építendő fel majd a tényleges szaktudás. Ezzel átgondolatlan és beláthatatlan folyamatok indultak útjukra, rombolva a minőségi kiválasztás és minőségi képzés rendszerét. Még akkor is így van ez, ha határainkon megállíthatatlan nemzetközi folyamatok hatottak is a háttérben, ha a változásokat Uniós követelmények befolyásolták is.

A tömeges képzés és az élethossziglani tanulás nem egyszerűen képzésfilozófiai kérdés, amely komoly finanszírozási gondokat is felvetett. A pénzügyi problémák megoldására a felsőoktatási kormányzat a költségterítéses képzések és a normatív finanszírozás instrumentumait vetette be, hosszú ideig eldöntetlenül, milyen egyensúlyt kíván fenntartani a kettő között, aktuálisan melyiket preferálja, s mennyiben bünteti az éppen koncepcionálisan ellenkező arányt felmutató felsőoktatási intézményt. Szívesen játszott el a kultuskormányzat a „*piacosítás*” kifejezéssel. Így a tervezést („a szocialista tervgazdálkodást”) felváltó, a képzést szabályozó legfontosabb tényező a munkaerőpiac lett. Amelynek azonban tényleges mérési mutatóit – jóllehet szívesen használta a politika és a sajtó is a „túlképzés” hol egyik, hol másik szakra vonatkoztatott jelzőit - elmulasztották kidolgozni. Általánossá vált, hogy ha a munkaerőpiac egyik vagy másik aktuálisan vagy tartósabban jellemző szereplője hangosabban szólt, akkor az ő éppen hangoztatott véleménye lett a „piac hangja”. Az már valóban csak mellékes tényezőnek tűnt, hogy a felsőoktatás tervezése szempontjából alig értékelhetők a ma szignáljai: a képzés kidolgozásának elhatározásától annak feltételteremtő, engedélyezési és minőségellenőrzési processzusain át a tényleges indításig és meghirdetésig, a felvétellel és a 3-5 év képzési idővel számolva: még a hét-nyolc esztendő is gyorsnak tűnik. Hol lesz már akkor a mai hangadó?!? Nincs az a vátesz, aki ilyen időtávra előre képes lenne megjósolni a piac akkor érvényes igényeit, legfeljebb irányokat, tendenciákat lehet megbecsülni.

A fentiek mellett a tömegképzés gyakorlata és filozófiája indokot szolgáltatott a tradicionális *európai egyetemi modell átértékeléséhez*. A rendszerváltás utáni gigászi felsőoktatás-átformálás jellegzetes vonása lett a hagyományos képzési struktúra teljes lebontásával és az egyetemi funkciók angolszásznak tűnő irányba történő átformulálásával kapcsolatos elgondolások, *az ún. bolognai rendszer realizálása*. A tárcapolitika tetszetősnek tűnő sematikus modell alapján látszott dönteni, mely a váltás valódi hatásaival alig számolt. A hivatkozás, mely az európai oktatási miniszterek döntésére történt (s mely 2006-ban jelölte meg a 3+2 évfolyamos [Ba/Bsc+Ma/Msc] képzés bevezetésének határidejét, nem támaszkodott hatástanulmányokra, csak a nyári uborkaszezonban, az egyetemi oktatók szabadsága idején lefolytatott „társadalmi vita” eredményeire). Első pillantásra a döntés tartalmilag a magyar felsőoktatás képzési struktúrájának teljes (céltalannak látszó, de alapvető jelentőségűnek mondott) felforgatásával jár együtt. Mindezt akkor, amikor a magyar felsőoktatást éppen átállította a politika a tömegképzésre, s amikor a felsőoktatás finanszírozási rendszerének teljes átalakítására készült, s ettől függetlenül aktuálpolitikai és gazdasági okokból – egy erőteljes költségvetési megszorító program realizálását kezdte meg a tárca.

Az ily módon, mesterségesen szervezett és keletkeztetett feszültségek feloldásához ajánlani (kérni, követelni) lehetett olyan *strukturális változtatásokat*, melyekre nem lett volna szükség az ilyen irányú politikai döntések meghozatala nélkül. De a döntések megszülettek, a problémák létrejöttek, kezelésük hatalmas energiákat vont el a felsőoktatási intézményektől, éppen a rendszerváltást követő felzárkózási folyamatban. Az EK-ról szóló szerződés egyértelműen rögzítette és rögzíti: az Európai Uniónak az oktatás (s ezen belül a felsőoktatás) tartalmával, szervezeti felépítésével kapcsolatos kérdések vonatkozásában az Uniónak nincsen jogköre, az a tagállamok kizárólagos hatáskörébe tartozik. Ennélfogva Magyarországot e vonatkozásban nem kötelezte semmi gyökeres átváltoztatásra vagy módosításra. Vagyis a felsőoktatást érintő változtatások lényegében nem az uniós csatlakozáshoz, hanem a magyar miniszter által is aláírt Bolognai Nyilatkozathoz kötődtek, mely formulázott célját tekintve az európai oktatási térségben a munkaerőpiacra felkészítő felsőoktatási rendszerek kompatibilitását és egymással való összehasonlíthatóságát alapozta meg. A kompatibilitást tehát és nem a tartalmat. Az összehasonlítható végzettségek rendszerét, a két-

szintű alapképzést, az egységes kreditrendszert, a hallgatói és oktatói mobilitást, a minőségbiztosítási rendszerek közelítését.

Az új szisztéma kialakítására *alig volt idő*. Nehezbítette a felsőoktatási szereplők, a felelős vezetők és az oktatásszervezők helyzetét, hogy az oktatási kormányzat maga sem tisztázta pontosan az új szerkezet funkcióját. Az egymással ellentétes értelmezések eltérő válaszokat követeltek, melyek hatásai kioltották egymást. *Hiányoztak a garanciák* is, melyek birtokában az intézmények a jövőben kiszámítható módon építhették volna képzési struktúrájukat. Úgy kellett például az alapképzés tartalmát meghatározni, hogy hiányzott a mesterképzések definiálása és finanszírozásának, funkciójának szabályozása. Magának az alapképzés céljainak rögzítése is *ellentétes koncepciókat* tükrözött. Egyszerre élt a „halasztott döntés” koncepciója, mely a mesterképzés megalapozásában látta az alapképzés lényegét, paralel a „piacképes tudást” biztosítani kívánó, gyakorlati képzés dominanciáját hirdető álláspont birtokosaival.

Becsületére legyen mondva a felsőoktatásnak, állta a sarat, bár a hektikusan változó felsőoktatás-politikai elgondolások, az ötletszerűnek tűnő, rendszerszintű szisztematizálást nélkülöző, s általában gyors tempót követelő kormányzati intézkedések jelentősen megnehezítették a dolgát.

Kezdetek

2010 nyarán megkezdődött az új felsőoktatási törvény koncepciójának kimunkálása. A kormányzó erő világossá tette, hogy a 2010. tavaszi országgyűlési választások eredménye egyértelmű felhatalmazást adott az oktatási rendszer egészének új értékalapokra helyezéséhez. Világosan megfogalmazott alapvetéséként szögezte le az államtitkárság, hogy az új törvénynek szakítania kell a hatályos szabályozás piaci és értéksemleges szemléletével, és meg kell teremtenie *a nemzeti fejlődés szolgálatába állított felsőoktatási rendszer* és intézményei működésének alapvető szabályait.

A felsőoktatás politika kereteit nagy vonalakban kijelölte a kormányprogram, mely két fő szempontot hangsúlyozott. Ahogyan fogalmazott, „az elmúlt másfél évtizedben az oktatás területén is megbomlottak az egyensúlyok. A mérleg egyik serpenyőjét nézve a fiatal korosztályok mind nagyobb hányada vesz részt a felsőfokú oktatásban. A mér-

leg másik serpenyőjében viszont azt látni, hogy a *szakképzés nagyot veszített presztízséből*, és ma már egyes szakmákban szinte minimálisra csökkent a képzésben részt vevők száma. Ezeknek az arányoknak a módosulása nélkül aligha képzelhető el gazdasági felzárkózás Magyarországon”. A kormányprogram formulázása még nyitva hagyta a kérdést, hogy hogyan tervezi az arányok módosítását a felsőoktatás-politika megvalósítani. Azt azonban már ekkor sejteni lehetett, hogy a felsőoktatás anyagi helyzetének javítása ebben a konstellációban aligha várható.

„A magas hozzáadott értékű iparágak fejlesztéséhez (egészségipar, high-tech, innováció, K+F, zöld gazdaság) *szükség van a hazai természettudományos és mérnökképzés megerősítésére, ...* ezért a felvételizőknek több információt kell adni a szakok piaci értékéről.” A kormányprogram másik, világos állásfoglalása a műszaki és természettudományos képzések mennyiségi fejlesztése mellett tette le a garast, de a módszerekről itt sem jelent meg több információ. A mondat folytatása, hogy ti. a társadalom felvilágosításával kell a műszaki irányba fordítani a fiatalok érdeklődését, még a piaci felfogás elfogadásáról tanúskodott.

Volt azonban a kormányprogramban egy nehezen értelmezhető fél mondat, mely nem sok jóval biztatott. „Jelenleg a felsőoktatásban szerezhető diplomák felére nincs piaci kereslet”. Ennek azt kellene jelentenie, hogy a végzett diplomások fele nem talál munkát. Ez nyilvánvalóan nem így alakult, tehát inkább egyfajta felsőoktatás-politikai üzenetnek volt felfogható a *helytelenített szakstruktúra* megítélése vonatkozásában.

A fenti állítások kibontását a *Széll Kálmán terv* végezte el. Ahogy Orbán Viktor fogalmazott a program bevezetőjében: „Magyarország számára most jött el a pillanat, hogy hadat üzenjünk az adósságnak. ... A Széll Kálmán Terv célja az adósságveszély elhárítása. ... Az életünk minden területén – az egészségügytől az oktatáson át a közlekedésig – le kell győzni az adósságot.” Az ennek okán alapvetően gazdasági alapozású program nagy ívű felsőoktatás-szakpolitikai megállapításokat és célkitűzéseket öntött szövegbe.

A Széll Kálmán tervben már brutálisan nyílt a felsőoktatásnak címzett üzenet: „Jelentős közpénzáldozattal olyan intézményeket is fenn tartunk, amelyek *nem szolgálják a gazdaság érdekeit, nem az értékteljesítéshez, hanem összességében az államadósság növekedéséhez járulnak hozzá*. Az egyetemek, főiskolák tömegével és drágán juttatnak olyan diplomákhoz fiatalokat, amelyek nem segítik bekapcsolódásukat a mun-

ka világába.” Ez a megalapozatlan, szabályozatlan és értéktelen, hatékonytalan működés, mely csak a kiadásokat fokozza, de haszonnal nem jár, változtatásra szorul. „Új felsőoktatási rendszert kell létrehozunk. Olyan új rendszerre van szükség, amely arra is garanciát ad, hogy a képzésre fordított társadalmi költség megtérül.”

Nem véletlen, hogy a kodifikációs vitákat beárnyékolta a gazdasági válságra válaszokat kereső program. A fentiekből is kitűnően a terv magyar nyelvű változatából világossá vált a felsőoktatás sommás politikai megítélése, az angolból pedig az is, hogy a kormányzati szándék a felsőoktatás *állami támogatását* a 2010. évinek mintegy *felére* kívánja négy esztendő alatt *csökkenteni* (első évben 12, majd 38, és újra 38 milliárd forinttal). Ez a summa a teljes finanszírozás arányát tekintve talán a legnagyobb támogatáscsökkentés a célszektorok között. S feltehetően nem szakmai érvek döntöttek az elvonás mértéke mellett, hiszen akkor feltehetően nem ilyen rapid mértékű plánum készült volna. Úgy tűnik, hogy a költségvetési szemléletű szükségintézkedést igyekeztek volna megalapozni szakmai érvekkel és nem fordítva. Akkor is igaz ez, ha a Széll Kálmán terv értékelő megállapításainak zöme bírt valamiféle valóságallappal. Mint például a munkaerőpiaci igények kielégítésére vonatkozó tétel. A terv szerint a felsőoktatást tekintve „jól látszik, hogy *az oktatási rendszer egésze milyen távol esik a gazdaság és a munkaerőpiac tényleges igényeitől*”, aminek lényege a fogalmazók szerint, hogy „a versenyszférában a műszaki végzettségük iránt nőtt meg az igény, ennek ellenére a felsőoktatás „humán irányba” terjeszkedik, és nem vagy nagyon lassan reagál a piaci igényekre.” Csakhogy addig éppen az állam volt az, ami, mint megrendelő terelte a felsőoktatást a társadalomtudományi képzések irányába.

Az is igaz, hogy bizonyosfajta, a munkaerőpiac számára hasznos területeken *a diplomás elvándorlás* tetten érhető, s így „a magyar adófizetők támogatásával, lényegében megelőlegezett hozzájárulásával megszerzett képzettségüket más országban kamatoztatják, és ott fizetnek adót. Az ilyen fiatalok képzésére szánt, hazai közpénzből fedezett befektetés a közösség számára teljes egészében elvész, ez a veszteség is az államadósságot gyarapítja, hiszen a kiadásokat nem követik az elvárt bevételek.” Ebben azonban a felsőoktatási intézmények aligha voltak ludasak, hacsak nem azért felelősek, mert a mobilizáció éppen a nemzetközi színvonalú képzés miatt lehetséges. S kevésbé hihető annak a meg-

állapításnak igaza, miszerint az olyan új felsőoktatási rendszer, mely garanciát ad a képzésre fordított társadalmi költség megtérüléséhez, képes gátat vetni a képzett munkaerő külföldre vándorlásának. A kettő között aligha mutatható ki logikai kapcsolat. A kiszámítható életpálya, a boldogulás lehetősége, a létbiztonság garantálása, a szakmai karriert kínáló munkavállalás segíthet a diplomások áramlásának fékezésében. Amúgy önmagában a mobilitás sem feltétlenül káros, mert a hazatérők tapasztalatai, a hazatelepített vagyonok, az elhozott és itthon befektetett tudás az egyik mozgatóereje lehet az innovációnak és a gazdasági fejlődésnek.

A terv a költségtérítéses képzést, mint az állami intézményrendszer jelentősen terhelő, felesleges kapacitásokat fenntartó (ezen keresztül költségnövelő), a képzési struktúrát eltorzító jelenséget értelmezte. Logikus, hogy a végkövetkeztetés csak a megszüntetés vizionálása lehetett. A Széll Kálmán terv határozott teendőként definiálta a „*költségtérítéses szektor*”, *fokozatos kivezetését az állami intézményi körből*. Ezzel kapcsolatosan ugyancsak megjegyzendő, hogy az állam másfél évtizeden keresztül nem csak, hogy engedte, elismerte és támogatta a költségtérítéses képzések szervezését, de egyenesen célként tűzte az intézmények elé. A költségtérítéses képzés (mely sok helyen akár a források 50 %-át is kitette) beleépült a gazdálkodási struktúrába, s éppen az itt szerzett bevételek tették sok esetben lehetővé az elégtelen állami támogatás hiányában megkérdőjeleződött, csak nagy nehézségek árán teljesíthető alapfeladatok ellátását.

Ha nem tudnánk, hogy a Széll Kálmán terv a finansziális szükség szorításában keletkezett indoklásokat tartalmazott, hihetnénk, hogy az állami támogatás radikális csökkenését egyfajta gyógyírként ajánlotta volna a felsőoktatásnak. A logikája ebbe az irányba mutatott: minél kevesebbet kapnak az egyébként nemzetközileg jól teljesítő intézmények, annál magasabb minőségre jutnak majd, s annál jobban szolgálják majd a gazdaság, a piac, az államadósság csökkentésének érdekeit.

S hogy mindezeket megvalósíthassa a felsőoktatás-politika, a Széll Kálmán terv az állam szerepének erősödését várta. „*Az államnak vissza kell térnie az oktatás világába...* A felsőoktatási rendszerben sokkal átgondoltabban, *tervszerűen kell érvényesíteni az ország egészének céljait*, benne az államadósság csökkentését. Ennek érdekében az állami-lag finanszírozott helyek számát évről évre a gazdasági lehetőségek

függvényében állapítja meg a kormányzat, a képzés belső összetételéről pedig szintén a kormány hozza meg a szükséges döntést – szem előtt tartva azt a célt, hogy nagyobb arányban szerepeljenek a programokban a munkaerőpiacon ma sokkal inkább keresett reál és műszaki ismeretek”.

A Széll Kálmán terv dátumszerűen összefoglalta a teendőket is 2011 szeptemberéig el kell fogadni a közoktatási és felsőoktatási rendszert szabályozó új jogszabályokat és 2012. szeptember 1-jével meg kell kezdenie működését a felsőoktatás új rendszerének.

Fejlemények

A várakozásokhoz képest kodifikációs szempontból is új elgondolást fogalmazott meg az oktatási kormányzat. A felsőoktatás vezetői a korábbi kazuisztikus és áttekinthetetlen szabályozás helyébe egy szisztematikusan kodifikált, egységes, tömör és átlátható törvényt reméltek. Ehhez képest a főhatóság az új törvény műfaját tekintve *kerettörvényt* tervezett, a részleteket kormányrendeletekre bízta. Elgondolásai szerint csak ezen technika útján érhető el, hogy az új törvény átlátható és érthető legyen, nem is beszélve arról, mennyivel könnyebb a rendeleti szintű szabályokat a későbbiekben szükségesnek mutatkozó pontosítások érdekében változtatni s hosszadalmas eljárást igénylő törvénymódosításokat elkerülni.

Az ennek szellemében készülő első bizottsági tervezetek már a koncepciójavaslat megjelenése előtt nagy viharokat idéztek elő. A *kiszivárgott részleteket* kiemelő oktatáskutatók, a politikai ellenzék, illetve a sajtó próbálta értelmezni a birtokába jutott információkat, s körvonalazni a feltételezett szövegváltozatokat. Annyi ezekből a tudósításokból kiderült, hogy a bizottságba felkért kodifikátorok (nagy számban a Profeszszorok Batthyány Köre tagjai) egyszerre vették napirendre a nagy koncepcionális kérdéseket és a jelentéktelenebbnek látszó részletszabályozásokat, olykor a leghétköznapibb problémák megoldásának technikáit is törvényalkotási szintre emelve.

A kodifikáció egyik nehézségévé vált a második Orbán kormány közigazgatási elképzeléseinek megváltozása a korábbi gyakorlathoz képest. Eszerint a felsőoktatás irányítására vonatkozó hatásköröket négy minisztérium között osztották el: a finanszírozási kérdések java része a Nemzetgazdasági minisztériumhoz került, a vagyonkezelés ellenőrzése

és tervezése a Nemzeti Fejlesztési Minisztérium feladata lett, a kodifikációs teendők értelemszerűen a Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium jogköréhez kötődtek. A korábbi oktatási minisztériumot összevonták több más tárccával és így egyfajta csúcsszerveként született meg a Nemzeti Erőforrás Minisztérium, mely az oktatás mellett a kulturális, az egészségügyi, a szociális-és munkaügyi valamint a sportügyeket is kezelni lett hivatott. A felsőoktatás az oktatási államtitkársághoz beosztott helyettes államtitkár közvetlen koordinációja alá jutott. A *bonyolult feladatmegosztás* buktatói már korán érzékelhetővé váltak, *a minisztériumok közötti információáramlás akadozott*, az ügyek pontos helye sokáig felderíthetetlen maradt, az egyetértési jogok bonyolult hálózata sokáig akadályozta a gördülékeny ügyintézt csakúgy, mint a szabályozást. A kodifikáció alapkérdéseinek eldöntése rendkívül nehezzé vált, a többieknél egyenrangúbb minisztériumok akarata döntően befolyásolta a viták menetét. Olyan alapkérdések például, mint a finanszírozás mikéntje vagy a vagyongazdálkodás szabályai még a törvényhozási folyamat vége felé sem dőltek el.

Igen sajnálatos volt a felsőoktatási törvény ügyének akadályoztatása, hiszen ilyen *egység* talán még sohasem volt a felsőoktatási vezetők között *a tenni akarásban*, a jobbitásban, a felsorakozásban a felsőoktatást megújítani kívánó kormányzat mögött. Elég egy pillantást vetni a Magyar Rektori Konferencia terjedelmes véleményező anyagára, a tartalmás, jobbitó szándékú összegzett véleményére. A rektorok arra készültek, hogy részt vesznek majd a kodifikációban, s segítségükkel készül majd el a jövő felsőoktatásának alapjait képező felsőoktatási törvény. Mint ismeretes, ez csak részben vált valósággá. A koncepció kidolgozásához a minisztérium nem kért segítséget: a véleményezést és szakértést a koncepció nyilvánosságra hozása után, *társadalmi vitában* gondolta megejteni. November 5-ig a felsőoktatási intézmények megkapták a koncepciót és a rektorokat ekkor kérték fel az intézményi vitákra. A hallgatói testületek közül a Hallgatói Önkormányzatok Országos Konferenciáját és a Doktoranduszok Országos Szövetségét is megkeresték a tervezet véleményezésére. A felsőoktatási és közoktatási szakszervezetek, így a Felsőoktatási Dolgozók Szakszervezete, Orvosegyetemek és Kutatási Dolgozók Szakszervezete, Tudományos és Innovációs Dolgozók Szakszervezete, Pedagógusok Demokratikus Szakszervezete, Pedagógusok Szakszervezete is hozzájutott az új elképzeléseket összefog-

láló anyaghoz. Az anyag már november 9-én a Magyar Rektori Konferencia napirendjén szerepelt, tárgyalta a Felsőoktatási és Tudományos Tanács, a Országos Köznevelési Tanács, a Közoktatás-politikai Tanács, a Magyar Felsőoktatási Akkreditációs Bizottság, a Felsőoktatási Érdekegyeztető Tanács. Az államtitkárság egyeztetetett egyházi és alapítványi felsőoktatási intézmények fenntartóival továbbá kikérte a Magyar Tudományos Akadémia elnökének véleményét is. A határidő fölöttébb szoros volt: a véleményeket december 10-éig kell megküldeni a minisztériumba. Vagyis a felsőoktatás jövőjét alapjaiban meghatározó törvénykonceptióról mindösszesen egy hónapig egyeztethetnek az érdekelték.

Ráadásul a vitára bocsátott tervezet részeit a sajtó és a politikai erők már megjelenésük előtt pergőtűz alá vették. A koncepció egyes elemei már születésükkor elporladtak, mások éppen a küzdelmek eredményeképpen megerősödtek. A *harsogó viták*ban a rektori konferencia tagjai reménytelenül keresték a csendes hangú szakmai polémia lehetőségét. Az államtitkárság az ellenzékkel, a sajtóval, a hallgatói szervezetekkel és a társmisztériumokkal folytatott küzdelemben merült, a rektori konferencia szakértői meglehetősen ritkán jutottak szóhoz. Bódis József, az MRK elnöke erre így emlékezett: „Azt nem mondhatjuk, hogy nem kérték tőlünk szakmai anyagokat, javaslatokat, erre ugyanis igény mutatkozott a kormányzat részéről, és mi természetesen ezeket szállítottuk is. Az viszont komoly csalódást jelentett számunkra, hogy ezek sok vonatkozása végül nem jelent meg az írott anyagokban. Összességében mi azt szerettük volna elérni, hogy fontos részletkérdéseket – például a felsőoktatási intézmények gazdálkodása, felvételi keretszámok – a törvény rendezze, erre azonban az volt a válasz, hogy mindezt később, rendeleti úton kívánják szabályozni. Jelenleg azon dolgozunk, hogy a rendeletalkotásra minél nagyobb befolyást gyakoroljunk. Sajnos pont a legelső igen fontos rendeletre, a 2012-es felvételi keretszámok meghatározására nem volt érdemi befolyásunk. Ezek a számok akkor a felsőoktatás összes szereplőjét sokkolták”.

Pedig a koncepció alapvonalai jók voltak, s megfelelték a szakma várakozásainak. Az új felsőoktatási törvény célja a koncepció megfogalmazásában „*a magyar felsőoktatás magas színvonalának, a hazai és nemzetközi viszonylatban egyaránt versenyképes tudás megszerzésének biztosítása és az intézményrendszer gazdaságos működtetése.*” Ebben a feladatkörében „olyan kiművelt, elkötelezett, felelős gondolkodású ér-

telmiséget kell nevelnie, amely értelmiségi réteg tudásával a nemzet szellemi és gazdasági fejlődését segíti elő.” Mindenki egyet értett azzal a célkitűzéssel, hogy olyan szakembereket kell képezni a felsőoktatásban, akik képesek a természetről és a társadalomról felhalmozott tudásanyag gyarapítására, továbbadására, és saját ismereteink folyamatos bővítésére, a fejlődés előmozdítására. A szakmai közvélemény támogatta a konkrét problémákat megoldani képes, naprakész, a gyakorlati és minőségi tudással rendelkező szakemberek képzésének alaptételét, üdvözölte az oktatás és kutatás szabadságának, a tanuláshoz való jognak, mint alkotmányos alapelveknek deklarálását és az ehhez szükséges feltételek biztosításának ígérését.

A nehézségek egy részének forrása a jó szándékú jobbításban keresendő. A koncepció összeállítói és szerkesztői, szövegezői egyszerre akartak választ adni minden, általuk az oktatásban eltöltött évtizedek alatt tapasztalt kérdésre és kerestek gyógyírt az anomáliákra. A zajos polémiákban született koncepciónak ebből eredően alapvető gyermekbetegsége lett az egyenetlenség, amit a nyilvános érvelések időszakában nem sikerült kigyomlálni. Ezt a MTA elnökének december 6-i hivatalos véleményében Pálinkás József markánsan így fogalmazta meg: „A leg súlyosabb problémát az egész koncepción végigvonuló műfaji keveredés okozza: a dokumentumban *összekeverednek* ugyanis *az oktatásfilozófiai, az oktatáspolitikai és az oktatásszabályozási kérdések*. A koncepció ennek következtében *inkoherens*. Egyes részei valóban kormánydöntést igénylő oktatáspolitikai elveket fogalmaznak meg, más részei hirtelen stílusváltással oktatásszabályozási részletkérdéseket taglálnak, mint például a karok kívánatos oktatói létszáma, a docensi előléptetéshez szükséges oktatói gyakorlati évek száma, harmadrészt helyenként oktatásfilozófiai kijelentésekkel próbálják megalapozni szempontrendszerüket, mint például: „a felsőoktatás közszolgálat”, „közérdek elsőbbséget élvez a magánérdekkel szemben”. Ennek okán az anyag messze túlterjeszkedve a koncepcionális kérdéseken apró részletszabályok beiktatásával olyan messzire vivő vitákat provokált, mely sokszor a lényegről terelte el a figyelmet.

A Magyar Rektori Konferencia korrigálni javasolva ezt a problémát, azt kezdeményezte, hogy a felsőoktatási kormányzat ne siesse el a törvény vitáját, kormány és országgyűlés elé vitelét, hanem szakmai rostákon újra átengedve, közös erővel keresse a megoldást az újfent segít-

séghez ajánlkozó rektori karral. Ennek legfőbb indokaként határozta meg *a koncepciót megalapozó átfogó felsőoktatási stratégia hiányát*, a intézményi struktúra pozicionálására és ennek garanciáira vonatkozó szabályok hiátusát, az egyetem, főiskola, az állami, egyházi, magánintézmények világos definiálásának elmaradását és legfőképpen a *finanszírozás kidolgozatlanágát*. A konferencia óvatosságra intett a felsőoktatási törvény tartalmának *rendeletekkel történő megvalósításával* kapcsolatban és *hiányolta a hatástanulmányokat* az intézményi autonómia tervezett korlátozásainak várható következményeire vonatkozóan (működés, vezetés, humán erőforrás gazdálkodás, gazdasági önrendelkezés).

A hatástanulmányokra azért is különös szükség lett volna, mert (mint az immáron a koncepció szövegéből is kiderült) a felsőoktatási kormányzat jelentős változtatásokra készül. Az új szabályozásban a kormány elhatározása szerint szakítani kell a korábbi felsőoktatási törvény piaci és értéksemleges szemléletével, hogy megteremthesse *a nemzeti fejlődés szolgálatába állított felsőoktatási rendszert* és a felsőoktatási intézmények működésének alapvető szabályait. *Az új értékelvű szabályozásnak* egyértelművé kell tennie, hogy a *közérdek* fontosabb az egyéni érdeknél, azzal szemben elsőbbséget kell élveznie. Az a fogalmazás, hogy „a törvény biztosítja az állam számára a szerepvállalásával arányos jogosítványokat”, sejtetni engedte a határozott *állami beavatkozás* szándékát, az *egyetemi önkormányzat jelentős átalakításának* szándékát. Ahogyan a kormányzati közlemények számtalanszor fogalmaztak: egyensúlyt kell teremteni a felsőoktatási intézmény autonómiája és a központi szabályozás között. Az intézményi autonómia törvényi korlátok közé szorítása elsősorban gazdasági vonatkozásokban lenne érvényes, jöllehet a minőségi követelmények meghatározására és ellenőrzésére sem terjedhet ki.

A felsőoktatás minőségelvű átalakítása, a gazdasági és az akadémiai autonómia jelentős átszabása, az állam szerepének átértékelése nagy társadalmi polémiát vizionált.

Újabb vitaanyag azonban már nem került nyilvánosságra. A szakma jó szívvel várta az új kodifikációt, hiszen a tárca kifejezte abbéli szándékát, hogy a korábbi gyakorlattal ellentétben valós egyeztetésre törekszik. „A kormány ígéretével, valamint a részvételi törvény tervezetével összhangban a kötelező szakmai egyeztetésen túl, a minisztérium honlapján egyfajta *nemzeti konzultáció indul* el. A vitairatként szolgáló

koncepció *a jobbító javaslatokat befogadja*, az egyeztetés lezárását követően készül el az Országgyűlés elé kerülő törvénytervezet.”

A szakmai polémia helyett azonban egyfajta homályba burkolózó kodifikáció következett.

A kodifikáció

A Magyar Rektori Konferencia segítségét ajánlotta a tárcának a koncepció kidolgozásához. Közben a NEFMI-t szorították a kodifikációhoz elébe szabott határidők. A felsőoktatási intézmények vezetői megismételt vitát, új, az átfogó felsőoktatási stratégiát is magában foglaló koncepciót vártak. Az ügy jelentőségét jelezte, hogy január 14-én Navracsics Tibor miniszterelnök-helyettes hívta tanácskozásra a felsőoktatás képviselőit, illetve a kodifikációban érdekeltek. Az egyeztetésen megállapodás született arról, hogy rövid időn belül a felek együttműködésében elkészül a felsőoktatás problématerképe, hogy a fölvetett kérdésekre adandó válaszok mentén születhessen meg az új törvény. Február 4-én a Közigazgatási és Igazságügyi Minisztériumban megállapodás született a kezelendő problémák köréről, ahol egyben ígérte hangzott el arra vonatkozóan, hogy a jövőben a felsőoktatási intézmények képviselőit is bevonják az törvényelőkészítő munkálatokba, különösképpen a koncepcionális kérdések alakításába. Erre azonban hónapokig nem került sor. A szövegezést egy titoktartásra kötelezett, zárt bizottság végezte, mely március közepére elkészítette a törvéyszöveg első verzióját. Hoffmann Rózsa államtitkár március 10-én bizottságot kért fel arra, hogy a készülő törvény tartalmát és a Széll Kálmán Tervben foglaltakat egyeztesse. Ebben a bizottságban egyetemi és főiskolai rektorok is szerepeltek (volna), s ígéretet kaptak a törvéyszöveg megismerésére. Másnap a tárca e-mailben értesítette a felkérteket, hogy a Széll Kálmán Bizottság nem értett egyet, ezért a törvéyszöveghez nem juthatnak hozzá, a bizottság munkálatait bizonytalan időre felfüggesztik.

A tavasz folyamán két, a felsőoktatási intézmények képviselőinek jelenlétében tartott tájékoztatóra került sor, melyek egyikén a lehetséges integrációs folyamatokról jutottak információhoz az egyetemvezetők (április 28), másikon pedig a kutatóegyetemi, kiválósági kritériumokkal kapcsolatos elképzeléseket ismertette Dux László helyettes államtitkár (május 17). Időközben több különféle tartalmú törvényterve-

zet-szöveg került informálisan forgalomba, hivatalosan azonban egyiket sem erősítette meg a tárca, hogy azok hivatalos szövegek lennének. Szeptember 20-án tájékoztatóra hívta a NEFMI a Magyar Rektori konferencia, a szakszervezet, a hallgatói önkormányzatok képviselőit, ahol a meghívottak megtudhatták, hogy „a kormány a koncepciót elfogadta”, s függetlenül ettől a „tájékoztató-egyeztető” jellegű megbeszéléstől, a konkrét törvényszövegezés már intenzív szakaszában van.

Október 19-én ismerhették meg a felsőoktatás szereplői a törvénytervezetet, mely délután került fel a minisztérium honlapjára. Másnap délelőtt már tárgyalta a közigazgatási államtitkári értekezlet a javaslatot, s módosításokkal indítványozta a kormány számára a tervezet napirendre tűzését. 20-án délután a minisztériumban rövid tájékoztatót tartottak a rektoroknak az elkészült nemzeti felsőoktatási törvényről. A főhatóság lehetőséget biztosított a felsőoktatási intézményeknek arra, hogy október 23-án éjfélig leadhassák véleményüket a törvénytervezetről, ami október 26-án került a kormány elé.